

Білоцерківський національний аграрний університет
Агробіотехнологічний факультет
Кафедра землеробства, агрохімії та ґрунтознавства

	<p style="text-align: center;">СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОХОРОНА ҐРУНТІВ З ОСНОВАМИ ҐРУНТОЗНАВСТВА»</p> <p>Галузь знань – 10 Природничі науки Спеціальність – 101 Екологія Освітня програма – «Екологія»</p>
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Компонент освітньої програми:	обов'язковий
Кількість кредитів ECTS /загальна кількість годин	4 кредити / 120 годин
Семестр	2
Форма контролю	залік
Мова викладання	українська
Профайл викладача 	<p>Кулик Роман Михайлович Посада: асистент кафедри землеробства, агрохімії та ґрунтознавства Науковий ступінь: кандидат сільськогосподарських наук Робоче місце: навчальний корпус № 1 (площа Соборна, 8/1), ауд. 53 (кафедра землеробства, агрохімії та ґрунтознавства). E-mail: roman.kulyk@btsau.edu.ua Ідентифікація науковця: Web of Science ResearcherID: AAT-3712-2021 https://publons.com/researcher/4555459/ https://scholar.google.com/citations?user=gWKAVCAAAAAAJ&hl=en https://orcid.org/0000-0003-2866-9307 Зв'язок з викладачем: +380677689692</p>
Опис дисципліни	Вивчення дисципліни «Охорона ґрунтів з основами ґрунтознавства» сприяє формуванню в студентів світогляду про ґрунт як компонент біосфери Землі, осередок органічного життя, фізичне середовище і життєвий простір для існування людства. Даний курс акцентує увагу на генезисі ґрунтового покриву, морфології та властивостях, закономірностях поширення різних типів ґрунтів, діагностики та класифікації, раціонального використання, збереження родючості та охорони ґрунтів.
Передумови для вивчення дисципліни	Для засвоєння дисципліни «Охорона ґрунтів з основами ґрунтознавства» необхідно володіти комплексом спеціальних знань, пов'язаних з біосферою, навколишнім природним середовищем. Вони містяться у попередніх дисциплінах «Загальна екологія», «Біологія», вивчених у першому семестрі 1-го курсу і здобутих у середній освіті.
Мета вивчення дисципліни	<p>Метою вивчення дисципліни «Охорона ґрунтів з основами ґрунтознавства» є набуття студентом теоретичних і практичних знань і умінь щодо ґрунтового вкриття, як цілісного просторового утворення, взаємопов'язаного із зовнішнім середовищем, його походження, формування, розвиток, будову, склад, властивості, закономірності</p>

	географічного поширення, збереження родючості, раціональне використання та охорону.
Формат дисципліни	Для денної форми навчання дисципліна викладається в очному форматі, із застосуванням мультимедійних засобів. За необхідності (індивідуальні графіки, дистанційна форма) можуть бути використані платформи Moodle, ZOOM. Формат проведення дисципліни є змішаним: поєднання як традиційних форм навчання з елементами дистанційного навчання, так і інтерактивних навчальних технологій.
Очікувані результати навчання	<p>ПРН01. Демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами.</p> <p>ПРН02. Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.</p> <p>ПРН03. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.</p> <p>ПРН06. Виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.</p>
Структура курсу	<p style="text-align: center;">Змістовий модуль 1. Процес ґрунтоутворення і формування ґрунтового профілю.</p> <p>Тема 1.1. Предмет і завдання дисципліни охорони ґрунтів з основами ґрунтознавства.</p> <p>Тема 1.2. Загальна схема процесу ґрунтоутворення. Фактори ґрунтоутворення.</p> <p style="text-align: center;">Змістовий модуль 2. Походження, склад і властивості мінеральної та органічної частини ґрунту.</p> <p>Тема 2.1. Мінеральна частина ґрунту її склад і значення.</p> <p>Тема 2.2. Походження, склад і властивості органічної частини ґрунту.</p> <p>Тема 2.3. Основні положення вчення про родючість ґрунту.</p> <p style="text-align: center;">Змістовий модуль 3. Властивості та режими ґрунтів.</p> <p>Тема 3.1. Основні фізичні і фізико-механічні властивості ґрунтів.</p> <p>Тема 3.2. Водні властивості і водний режим ґрунту.</p> <p>Тема 3.3. Ґрунтові колоїди та вбирна здатність ґрунту.</p> <p style="text-align: center;">Змістовий модуль 4. Генезис та зональність поширення ґрунтів.</p> <p>Тема 4.1. Систематика, класифікація та загальні закономірності географії ґрунтів.</p> <p>Тема 4.2. Ґрунтовий покрив Українського Полісся.</p> <p>Тема 4.3. Ґрунти Лісостепу України.</p> <p>Тема 4.4. Ґрунти Степу України</p> <p style="text-align: center;">Змістовий модуль 5. Охорона ґрунтів.</p> <p>Тема 5.1. Деградація ґрунтів.</p> <p>Тема 5.2. Рекультивація ґрунтів.</p> <p>Тема 5.3. Моніторинг ґрунтів.</p>
Методи навчання	Під час лекційного курсу застосовуються слайдові презентації у програмі Microsoft Office Power Point, роздатковий матеріал, дискусійне обговорення проблемних питань.

	<p>Практичні заняття проводяться у вигляді семінарів-практикумів з виконанням ситуаційних та розрахункових завдань – індивідуальних та в групах; лабораторних досліджень; конференцій; ділових та рольових ігор. У разі дистанційного і змішаного навчання використовуються навчальна платформа Moodle Білоцерківського НАУ, онлайн-платформи ZOOM, Microsoft Team, Google Meet, електронна пошта, мобільні додатки Viber, Telegram.</p>
<p>Політика</p>	<p>Політика щодо академічної доброчесності: очікується, що письмові роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента (списування, відсутність посилань на використані джерела, фабрикація, фальсифікація, обман) є підставою для її незарахування викладачем.</p> <p>Політика щодо відвідування занять: очікується, що студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Відпрацювання пропущених занять згідно графіку консультацій викладача. За об’єктивних причин навчання може відбуватись в он-лайн режимі.</p> <p>Політика щодо дедлайнів і перескладання: студенти мають дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт.</p> <p>Політика щодо виконання завдань: позитивно оцінюється відповідальність, дисциплінованість, старанність, креативність.</p> <p>Політика оцінювання: засоби та критерії оцінювання прописані в робочій програмі дисципліни, розміщеної на платформі Е-навчання Білоцерківського НАУ (Moodle).</p>
<p>Рекомендовані джерела інформації</p>	<p style="text-align: center;">Нормативно-правова література</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Закон України «Про охорону земель» // Відомості Верховної Ради України, 2003, № 39, ст.349. 2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» // Відомості Верховної Ради України. 1991. - №41. – 118 с. 3. Лісовий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №17.– 190с. 4. ДСТУ 4362:2004. Якість ґрунту. Показники родючості ґрунтів. Видання офіційне. Київ: Держспоживстандарт України. – 2006. – 19 с. <p style="text-align: center;">Базові</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Землеробство на еродованих ґрунтах: Навчальний посібник/ І.Д. Примака, М.П. Косолапа, В.П. Коваленко, Р.П. Богданович, О.Б. Панченко, Ю.В. Федорук і ін., За ред. І.Д. Примака. – Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2018. – 400 с. 2. Охорона ґрунтів і відтворення їх родючості: навч. посібник / В.О. Забалуєв, А.Д. Балаєв, О.Г. Тараріко та ін.; за ред. д-рів с.-г. н. проф. В.О. Забалуєва та В.В. Дегтярьова. – Вид. 2-ге, змін. і доповн. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2017 – 348 с. 3. Агрономічне ґрунтознавство / І.Д. Примака, В.І. Купчик, М.В. Лозінський, М.В. Войтовик і ін.; за ред. І.Д. Примака. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 580 с. 4. Реабілітація деградованих і малопродуктивних земель

сільськогосподарського призначення: монографія / Н.В. Кузін. – Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія-1», 2016. – 380 с.

5. Забалуєв В.О., Петренко Л.Р., Піковська О.В. Практикум з охорони і відновлення родючості ґрунтів. - К.: Компрінт, 2015.- 410с.

6. Охорона ґрунтів / [М.К. Шикула, О.Ф. Гнатенко, Л.Р. Петренко, М.В. Капштик].- 2-ге вид., випр. - К.: Знання, 2004. - 398 с.

7. Петренко Л.Р., Піковська О.В. Практикум з охорони і відновлення родючості ґрунту. - К.: ЦП Компрінт, 2011. - 239 с.

8. Екологічні проблеми землеробства / І. Д. Примака, Ю.П. Манько, Н.М. Рідей, В.А. Мазур і ін.; За ред. І.Д. Примака – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 456 с.

9. Світличний О.О. Основи ерозієзнавства: підручник / О.О. Світличний, Чорний С.Г.. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. - 266 с.

10. Світличний О.О. Основи ерозієзнавства: підручник /Світличний О.О., С.Г. Чорний. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. - 266 с.

11. Сучасний стан, основні проблеми водних меліорацій та шляхи їх вирішення; за ред. П.І. Коваленка. - К.: Аграр. наука, 2001. - 214с.

12. Сучасні технології відтворення родючості ґрунтів та підвищення продуктивності агроєкосистем / [Татарико Ю.О., Іваненко О.О., Бердніков О.М. та ін]. - К.: Аграрна наука, 2004. – 126 с.

Допоміжні

1. Система відтворення родючості ґрунтів. Методичні рекомендації. Шикула М.К., Піковська О.В. К.: НАУ. 2006.- 22 с.

2. Моніторинг ґрунтів: навч. посіб. / С. І. Веремєнко, С. С. Трушева. – Рівне : НУВГП, 2010. – 227 с.

3. Система захисту ґрунтів від ерозії: Підручник. О.І. Пилипенко, В.Ю. Юхновський, М.М. Ведмідь. К.: центр « Злато яр ». 2004.- 434 с.

4. Визначник еколого-генетичного статусу та родючості ґрунтів України / [Полупан М.І., Соловей В.Б., Кисіль В.І., Величко В.А.] - К.: Колообіг, 2005. - 304с.

5. Ґрунтознавство з основами геології: навч. посібник / [О.Ф.Гнатенко, М.В. Капштик, Л.Р. Петренко, С.В.Вітвицький]. - К.: Оранта. - 2005. - 648с.

6. Ґрунтознавство з основами геології: підручник для студ. ВИЗ;за ред. І.І. Назаренко. - Чернівці: Книги-XXI, 2006. - 503 с.

7. Ґрунтознавство з основами геології / Л.М. Карпук, О.В. Крикунова, М.В. Капштик та ін.; за ред. Л.М. Карпук. – Біла Церква, 2016. – 96 с.

8. Ґрунти України: властивості, генезис, менеджмент родючості. В.І. Купчик, В.В. Іваніна, Г.І. Нестеров та ін.; За ред. В.І. Купчика. К.: Кондор. 2007. – 412 с.

9. Ґрунтознавство з основами геології. Навчальний посібник. О.Ф. Гнатенко, М.В. Капштик, Л.Р. Петренко, С.В. Вітвицький. К.: Оранта. 2005. - 648 с.

Методичне забезпечення

1. Кулик Р.М. Методичні вказівки до виконання практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Ґрунтознавство» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 101 - Екологія – Біла Церква: БНАУ, 2022. - 35 с.

2. Методичні вказівки для практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Геологія і геоморфологія» / Кулик Р.М., Карпук Л.М.,

Павліченко А.А. Біла Церква, 2020. 26 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БНАУ м. Біла Церква, Соборна площа 8/1.
2. Бібліотека кафедри землеробства, агрохімії та ґрунтознавства.
3. Земельний кодекс України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
4. Закон України «Про охорону земель». URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>
5. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
6. Лісовий кодекс України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
7. Ґрунтознавство. Назаренко І.І., Польчина С.М. Нікорич В.А.
Ґрунтознавство: Підручник. / Сайт: «Географія».
https://geoknigi.com/book_view.php?id=685
8. Карти України. URL: <https://geomap.land.kiev.ua/soil.html>